

Szivák Gábor

II. Rákóczi és Kisvárdra, 1703

Kisvárdra, városom, mintegy 120 km-re délkeletre helyezkedik el Kassától. Történelmében gazdag település, jó néhány olyan személyiséggel, akikre nemcsak városunk lakói, hanem a nemzeti emlékezet is büszke. A hagyomány szerint itt telepedtek le először honfoglaló elődeink, a Salamon feletti győzelem emlékére itt alapított Szent László királyunk templomot, településünkről vette fel nevét a Várday család, amelynek tagjai a XV. században kincstartói, kamarási, főpohárnoki tisztséget töltöttek be. Várday István Hunyadi Mátyás királyunk fő- és titkos kancellárja volt, itt keltezett az első magyar nyelvű missilis levél Várday Aladár tollából, említhetném Várday Ferenc erdélyi reneszánsz, humanista püspököt. Itt született Balassi Bálint fiacskája, itt ápolta kertecskéjét az első magyar költőnő, Telegdy Kata és még sorolhatnám.

Büszkék vagyunk arra is, hogy a vezérlő fejedelem, II. Rákóczi Ferenc is több szállal kötődik hozzánk, s a mai előadásom témája e szálak közül egynek, időben a legelsőnek a kibogozása és megmutatása.

A Várday család a XVI. század végén férfiágon kihalt. A bécsi udvar nagy erőket mozgósított a kisvárdai vár és a Várday vagyon megszerzésére, melyet az egyik nőági örökös, leszármazott, Zokoly Miklós kiváló jogász, Báthory István alországbírója, akadályozott meg.

A XVII. század az az időszak, amikor a kisvárdai vár többes birtoklás alá került, valamint sok középnemesi család költözött a városba és a várba. Elősegítette ezt Nyáry Krisztina Eszterházy Miklóssal kötött házassága, mellyel a főúri jelenlét megszűnt a településen. Ugyanakkor a vár továbbra is megmaradt az alispánok mindenkori székhelyének. Itt helyezték el és őrizték Szabolcs vármegye levéltárát. Joggal mondhatjuk, hogy a XVI. századtól a XVIII. század közepéig Kisvárdra Szabolcs vármegye mai értelemben vett székhelye. Ezt erősíti, hogy a vár történetét áttekintve szinte elhanyagolható az az időszak, amikor királyi őrség tartózkodott a várban, az a Várdayak, majd az örökösök magánvára volt a történelemben. Természetesen ehhez az is hozzájárult, hogy a XVI. században a térségben megváltoztak a katonai útvonalak. A korábbi észak-déli irány, mely egykor a Via Magna Debrecen-Kálló-Kisvárdra-Vereckei fő hadiutat jelentette, felváltotta a kelet-nyugati irány, azaz a királyi Magyarország és az Erdélyi Fejedelemség konfliktusai. S ebben meghatározónak bizonyultak a Nyírség észak-déli irányban húzódó homokdombjai, s a köztük lévő vizenyős völgyek. Kisvárdát, egyébként úgy kell elképzelni, hogy akár keletre,

akár északra, akár nyugatra indul el onnan az ember, 20 km-en belül a Tiszába ütközik.

Éppen ezért nem csodálkozhatunk rajta, hogy a rendi kiváltságait félőn óvó vármegyei nemesség mentsvárának tekintette Kisvárdát.

A török kiűzése az országból a mi térségünkre nem hozott nyugalmat. A kuruc mozgalom, mely 1671-ben ütötte fel a fejét, látens parázsként újra meg újra felizzott. Thököly bukását követően rövid időre német őrséget is helyeztek a várba.

1692-ben végül a megye vállalta, hogy az erősség védelméről maga gondoskodik, így az őrség véglegesen távozott.¹ Két esztendő múlva elvitték a várbeli tüzfegyvereket, ekkor készült azokról egy összeírás, a lövegek között még 1540–1570-es évekből származó ágyúkat is találtak.² Ezt követően a nemesség még inkább Kisvárdára koncentráldott, javait oda menekítette. Ehhez jelentett motivációt, hogy a Felső-Tisza-vidéken az idegen katonaság által elkövetett jogtalanságok, zaklatások, az állandó adóztatás, porcióztatás, kvártélyozás, fuvaroztatás és egyébek miatt mozgolódtak az elégedetlenek. Ezt sejtetni engedti, hogy amikor Károlyi a tiszaháti felkelők ellen hadba szólította a nemeseket, a szabolcsi nemesség nem mert, nem akart a megyéből kimozdulni. A fenti sejtést bizonyossá teszi, hogy a rebellesek vezetője, egy Szentmarjai Ferenc nevű cserepeskenézi birtokos volt, aki Thököly idejében a kisvárdai várban szolgált, de a felső-szabolcsi bujdosók más hangadói is a környékről, Ajakról, Laskodról és Tornyospálcáról származtak.³ Ezek a felkelők megtalálhatók azok között is, akik majd 1703-ban a határon felkeresik Rákóczit.

1703. február 26-án gróf Montecuccoli Herkules debreceni ezredparancsnok felszólította a megyét az egyre szaporodó szegénylegények elleni fellépésre, május 12-én pedig a Kisvárdán székelő Krucsay Márton szabolcsi alispánnak írt azon szegénylegények ellen, akik az ezred pénztárát elrabolták, és öt katonáját megölték.⁴ A Tiszaháton szervezkedő kurucok május 20-át követően kibontották a Rákóczitól Brezánban kapott zászlókat. Május 26-án gróf Nigrelli, a Kassán székelő császári főhadparancsnok – aki alá a szabolcsi és szatmári német őrségek tartoztak –, a Krucsay alispánhoz intézett levelében még nem tartotta szükségesnek, hogy a megye néhány kóborló szegénylegény miatt nemesi fölkelést indítson, helyette mást javasolt: „A folyó hó 24-én kelt leveléből megérttem Uraságtok dicséretes buzgóságát Őfelsége szolgálata, a haza java és

¹ Balogh I.: 7. p.

² MOL P. 707 Zichy-család levéltára, 3. cs. Fasc. 6. No. 2389.

³ Esze I.: 64. p.; Koroknay I.: 398. p.

⁴ SZSZBML, IV. A. 1. Fasc. 4. No. 49. 1703. közli Zimmermann I.: 134–135. p.; Balogh II.: 38. p.

nyugalma előmozdítására. Most még nem látom, vajon szükséges lenne-e, hogy a vármegye csupán néhány kóborló szegénylegény miatt általános felkelést rendeljen el. Inkább fogadjon néhány hajdút, vegye fel a kapcsolatot a szomszéd vármegyékkel és minden igyekezetével azon fáradozzon, hogy az ilyenféle kóborlókat kiirtsa.”⁵

Először úgy tűnt, hogy Nigrellinek lesz igaza, hiszen június 7-én Károlyi Sándor szatmári főispán Dolhánál szétzavarta a felkelőket, ám június 8-án Kassáról Nigrelli mégis levelet írt Szabolcs vármegyéhez Kisvárdára várának a „rablók” ellen katonákkal való ellátása ügyében: „A nemes vármegye jól tudja, hogy mikor néhány évvel ezelőtt a német őrseget kivitték Kisvárdára várából, reversalist és biztosítékot adtak, hogy szükség esetén azt alkalmas és ő szent felsége iránt hűséges emberekkel fogják ellátni, nehogy rablók és útonállók megtámadják.”⁶

Nigrelli tehát katonákat nem küldött, hanem emlékeztette a nemességet arra, hogy a vár védelmét kötelezvényben vállalták. A levelet június 14-én olvasták el a várban lévő nemesek előtt.

Az egyre szélesedő mozgalmat azonban már nem lehetett lecsillapítani, főképpen az után nem volt erre lehetőség, hogy a Lengyelországból hazahívott főúr június 16-án átlépte a határt. Jól mutatja az indulatok kitörését, hogy 1703 nyarán Kérchy Sándor megyei alispánt a kurucok két hadnagya a (tiszai) szentmártoni jobbágyok segítségével a szentmártoni várban meggyilkolta. Ő előzőleg megtiltotta, hogy Rákóczi brezáni kiáltványa értelmében a nép a felkelőkhöz csatlakozzon.⁷

A megye nemessége a kivárás taktikáját választotta, hiszen a császári hatóság, akinek kényszeredetten engedelmességniük kellett, messzebb volt, mint az egyre közeledő Rákóczi. Az elmondottak alátámasztására idézzünk fel két intézkedést! Az első az, hogy mintha semmi sem történt volna, a június 11-i közgyűlésen arról intézkedtek, hogy „a megyei pénztár szükségére kivetett adót az összeírás szerint kétszeresen, keményen, éjjel-nappal hajtsák be.”⁸ A második, hogy amikor július 3-án Montecuccoli ezredparancsnok a munkácsi táborból Krucsay Márton alispánnak levelet írt, s abban élelmiszert kért, akkor ennek a kérésnek a vármegye nem mondott ellent, hanem a július 5-én tartott partiális gyűlésén az akkori kisvárdai járás 31 községére 519 kenyeret vetett ki, és 100 köből zabot vásárolt 50 forintért.⁹

⁵ SZSZBML IV. A. 1. Fasc. 4. No. 56. 1703. közli: Zimmermann I.: 138-139. p. és Balogh II.: 42. p.

⁶ SZSZBML IV. A. 1 Fasc. 4. No. 57. Közli: Balogh II.: 15. p.

⁷ Tóth: 171. p.

⁸ SZSZBML Prot. 17. fol. 245. Közli: Balogh II.: 17. p.

⁹ SZSZBML IV. A. 1. Fasc. 4. No. 28. Közli: Zimmermann I.: 140. p.

A kurucok elleni első intézkedésként június 14-én a fennálló helyzettel is foglalkoztak. A Nigrelli által június 8-án írott levél szellemében elrendelték a vár palánkkal történő megerősítését, a várban a földesurak által eddig fogadott 20 hajdú megduplázását. Lőpor beszerzéséről is intézkedtek, továbbá a megye hajdúinak élére egy várnagyot választottak, akinek 40 forint fizetést szavaztak meg.¹⁰ A tervet végre is hajtották, melyről Kossovits Márton megyei főjegyzője írt Nigrellinek, s amelyben beszámolt arról, hogy Várdát palánkkal megerősítették, és az erősséget még haláluk árán is megvédik.¹¹

A kurucok előrenyomulásáról egy június 30-án Tokajban kelt ismeretlen levélírótól ismeretlen címzetthez küldött levél is beszámol: „...az kuruczság százankint mutogattyák magokat síppal és trombitával... Nemes Szabolcs vármegye Kisvárdában szorult, ki sem mer menni, ezt bizonyosan írom kegyelmednek.”¹²

Rákóczi közben haladt előre, és július 14-én Tiszabecsnél győzelmet aratott, július 18-ra Naménynál átkelt a Tiszán. Ekkor adta ki pátensét, melyben a megye nemességét csatlakozásra szólította fel, jól tudván azt, hogy az a nemzeti felkelés, amely csak a jobbagyokra, bujdosókra, kurucokra alapozódik, eleve bukásra számíthat.

A megszólítottak, felszólítottak, vagyis a megye nemességének döntő része a kisvárdai vár védelmét élvezte. A várban „Fel Földön való sok nemesség” menedéket talált, sőt „nagyobb részről ide recipiálta magát.”¹³ Márki szerint a szabolcsi nemesség parasztvezérnek tekinthette Rákóczit és Bercsényit ezért zárkózott be.¹⁴

Az kétségtelen, hogy a nemesség mellett a tisztviselői kar is itt tartózkodott, és ide menekítették a fontosabb iratokat is. Ekkoriban Kisvárdán voltak a megyegyűlések, itt találtatott a tömlöc is. A várbeli nemesek 1703 nyarán oly nagy számban voltak, hogy közgyűlésnek nyilvánították magukat, s mint ilyen testület számoltak be július 19-én Nigrellinek arról, hogy a kurucok átkeltek a Tiszán. Ez a levél nem maradt meg, de a Kisvárdai ostroma után, július végén íródott levélben hivatkoznak rá: „A Rákóczihoz és Bercsényihez csatlakozott ismeretlen lakosoknak első átkelését a Tisza révein... avégből írtuk meg, hogy valamivel segítsen Méltóságod, az ártatlanok vérért szánja meg.”¹⁵

¹⁰ SZSZBML Prot. 17. Fol. 246. Közli: Balogh II.: 17. p.

¹¹ SZSZBML IV. A. 1. Fasc. 4. No. 52. 1703. Ismerteti: Balogh I.: 8. p.

¹² OSZK Kt. Fol. Hung. 1389. Fasc. II. fol. 137v. Közli: Sípos: 81. p.

¹³ OSZK Fol. Hung. 1389. Thaly gyűjtemény. 2/148–149. Közli: Esze V.: 607. p.

¹⁴ Márki: 268. p.

¹⁵ SZSZBML IV. A. 1. Prot. 17. Folio 261. 1703. Közli: Balogh II.: 60. p.

A naményi pátenst Rákóczi a várbeli nemességnek egy hírnökkel akarta megküldeni, de azt nem engedték be: „meg akarván bizonyítani azt, amit örökre lekötöttünk a mi természetes és legkegyelmesebb urunknak” vagyis a császárnak. Erre a kurucok 19-én megkezdték a vár körülrését.¹⁶ Dul Mihály Koháry Istvánnak erről így tudósított: „... a hova midőn Vay László uram is be akart menni, útjában rabul fogták, s most már Kisvárda alá szállott, hogy az oda szorult nemességet Rákóczi hatalma alá vethesse.”¹⁷

Az idézetből az látszik kiviláglani, hogy Vay is a várba kívánt volna menni, de a kurucok rabul ejtették. Vay várba való bemenetelét motiválhatta az, hogy rábeszélje őket a felkelőkhöz való átállásra, de az is elképzelhető, hogy maga is ott kívánt védelmet szerezni. Az ezt megelőző események ismeretében mindkettő valószínűsíthető, hiszen Vay Lászlót a hűtlenségi perben testvéreivel együtt elfogták, Bécsbe vitték, és csak 1702 márciusában szabadult. Hazafelé jövet azonban Kassán Nigrelli letartóztatta, mivel nem volt útlevele. Vayban munkálkodhatott a félelem az újabb császári retorziótól, s ezért a gyanú árnyékát is el kívánhatta kerülni, de nem lehetetlen, hogy éppen az őt ért sérelmek miatt oly módon akart elégtételt szerezni, hogy a várbeli nemességet Rákóczi pártjára akarta csábítani.

Tény, hogy Rákóczi Vaján felkereste a Vay család tagjait: Ádámot – akivel együtt raboskodott Bécsújhelyben –, Mihályt és Lászlót. Ez utóbbit rábírta arra, hogy 19-én délután egy gyalogos csapat élén a kisvárdai vár alá vonuljon, s a várban lévő nemeseket meggyőzze az átállásról. Aznap este a várbeliek Nigrellinek fogalmaztak egy levelet, amelyben megírták, hogy a felkelők a szabadságköveteléseken túl a porció fizetése alól is felmentést kívánnak, s ők (a nemesek) a levelet vivő követ elküldésével is bizonyítják a császár iránti hűségüket.

20-án hajnalban Vay László ismét „mindenféle rábeszéléssel és kedveskedő szavak érveivel próbálkozott”, de hiába.¹⁸ Még aznap délelőtt megjelentek a Rákóczi és Bercsényi vezette csapatok, mintegy ezer kuruc és két zászlóalj lengyel katona, és felszólították a várbelieket a megadásra. Rákóczi abban reménykedett, hogy megjelenésével maga mellé állíthatja a vármegye nemességét. Erről így írt Emlékirataiban: „Szabolcs megye nemessége a mindenfelől mocsárral övezett kisvárdai várba zárkózott. Körülzártuk őket abban a reményben, hogy felhívásunkra megadják magukat.”¹⁹ A főurak egy követtel levelet akartak küldeni a megye nemességének, de azok nem akarták meghallgatni sem az ajánla-

¹⁶ SZSZBML IV. A. 1. Prot. 17. Folio 250. Közli: Zimmermann I.: 141–142. p.; Esze I.: 50. p.

¹⁷ Thaly gyűjtemény II. 148–149. p. Idézi: Esze I.: 50. p.

¹⁸ Esze I.: 50. p.

¹⁹ Emlékiratok: 310. p.

tokat, sem a fenyegetéseket, a levelet nem vették át, a követ szóbeli üzenetét nem hallgatták meg, sőt, az elszánás jeleként kitűzték a veres zászlót: „Eltökéltük, hogy fogadott hűségünkről semmi módon el nem állunk, sőt az utolsó lehetőségünk megakarjuk őrizni.”²⁰

A nemességet Nigrellinek a parancsa is távol tartotta a felkelőktől, ő ugyanis a fentebb idézett, június 8-án kelt levelében a vár őrizetét és megtartását a megye kötelességévé tette.

Itt kell közbeszúrunk azt, hogy Kisvárda sajátos helyet foglalt el II. Rákóczi Ferenc felső-Tisza-vidéki hadjáratában. Egyrészt egy egész vármegye nemességét kellett Rákóczinak maga mellé állítani. Ezért valódi ostrom, esetlegesen a védők lemészárlása tragédiába sodorta volna a későbbi fejedelem vállalkozását. Ahhoz, hogy a vármegye nemessége átpártoljon, három feltételnek kellett teljesülnie. Csalódnuk kellett az uralkodóban, azaz nem kapják meg a joggal kért segítséget. Másrésztől garanciát kellett kapniuk rendi jogaik megőrzésére, harmadszor Rákóczinak megfelelő haderővel kellett rendelkeznie. A naményi pátensnek a célja épp ennek a garanciának a megadása volt. Önmagában ez azonban nem bizonyult elegendőnek.

Folytatva az események bemutatását, a megyei nemesség másik csoportja ekkor az ibrányi várba húzódott meg. „... ha mi innét magunkat kivennénk, több kárt és animadversiót (figyelmet) tennénk s vennénk magunkra, ne talám elmenetelünkkel szállana Ibrányban be feles had, az ki ellenséges képen mind legközelebb Tokajnak és ex simili (hasonlóképpen) Kis-Várdának, úgy ez darab földnek is ártana...”²¹

Visszatérve a kisvárdaiakra, azt mondhatjuk, hogy könnyen mondhattak el-lent Rákóczi kívánalmainak, mert a kurucoknak nem voltak ágyúik, azt majd csak Kálló elfoglalásakor szereztek, s a vár falai – amelyet ráadásul mocsár és vizesárok is övezett –, védelmet nyújtott a benne tartózkodóknak.

Erre a kurucok a vár „ostromához” fogtak: „... a népet a zsákmány reménye lelkesítette, és ezért pallókkal és rőzsekötegekkel akarta megrakni a mocsárt, hogy átkelhessen rajta és megkísérelje a falak és a magas tornyok megmászását.”²² A zsákmányolás azért került szóba, mert a korabeli hadi szabályok és gyakorlat szerint, ha vérrel veszik meg a várat, zsákmányt vehettek volna a nemesség oda behordott javaiból.

---

²⁰ Esze I.: 50. p.

²¹ SZSZBML IV. A. 1. Fasc. 4. Act. No. 62 Közli: Zimmermann I.: 146. p.; Koroknay II.: 42. p.

²² Emlékiratok: 310. p.

A kurucok akciójáról a várbeliek később így számoltak be Nigrellinek: „Fegyveres csapatuk 19-én délután ostromba fogott. Nemcsak aznap, de egész éjjel sem nyughattunk tőlük, másnap hajnalban nemhogy megfogytak volna, még nagyobb sereg törekedett ellenünk... reggeltől késő éjszakáig szüntelen puskázással zaklattak bennünket. Isten kegyelméből azonban annyi fegyverropogás között, egy paraszton kívül... aki később felépülhet senki közülünk nem esett elé, és meg sem sebesült. Közülük úgy halljuk egy lengyel sebesült meg puska-golyótól.”²³

Nem csak az erőt kívánta a kuruc sereg demonstrálni, nem csupán a csábítással próbálkozott, hanem a fenyegetés eszközével is élt: „... minden jószágunktól, barmunktól megfosztanak, aratás idején a nemesek birtokait felperzselik” – írták a várbeliek a Nigrellinek szóló újabb levélben, és segítséget kértek. Ezt a levelet 22-én kapta meg a címzett, és 25-én válaszolt rá. Elismerését fejezte ki az uralkodó iránti hűségük miatt, és biztatta a várbelieket, hogy a kívánatos intézkedéseket megtette.²⁴

Rákóczi állítása szerint a nemességet „békén és hűségükben” meghagyva nem háborgatta tovább. Ennek oka a fejedelem visszaemlékezése szerint az volt, hogy: „A nemesség nem akarta meghallgatni sem ajánlatainkat, sem fenyegetéseinket, de megígérte, hogy nem követ el semmiféle ellenséges cselekményt.”²⁵

A megyei nemesség semlegességi fogadalmát azonban más forrás nem erősíti meg. Maguk a várbeliek azt írták Nigrellinek: „Igyekszünk ezt a várat megtartani és Őfelsége hűségén megőrizni amennyire tudjuk, de ha a császár Őfelsége katonai segítsége elmarad és csalódnunk kell, tiltakozunk Isten és Méltóságod, mint főparancsnok előtt, amiért bennünket a legkevésbé sem lehet felelőssé tenni, ha sorsunkról tanakodunk, mert mi a végsőkéig meg akartuk Őfelsége iránti hűségünket őrizni.”²⁶ Megírták azt is, hogy már nem csupán kóborló szegénylegények ellen kell a várat őrizni, hanem „a legkegyelmesebb urunk nyilvánvaló ellensége, Rákóczi és Bercsényi ezer és néhány százra menő hívei ellen is.”²⁷

Éppen ezért volt fontos, hagyományunk szerint, hogy Rákóczi Ferenc itt tartotta meg első hadi seregszemléjét. Rákóczi seregének létszámáról eltérő becslések, feltételezések vannak. Borovszky monográfiája „8000-re felszaporodott”

²³ Balogh I.: 9. p.

²⁴ SZSZBML Prot. 17. Fol. 250. a. 250/b. Közli: Zimmermann I.: 141–142. p., Balogh II.: 20. p.

²⁵ Emlékiratok: 310. p.

²⁶ SZSZBML IV. A. 1. Prot. 17. Folio 261. 1703. Közli: Balogh II.: 60. p.

²⁷ Balogh I.: 11. p.

sereget említ,²⁸ Baiz János Kristóf csongrádi tisztartó Csongrádon 1703. augusztus 12-én kelt, a kecskemétiakhoz írt levelében még többről tudósít: „Tegnap a túri bíró átírt nekem, hogy tízezer rebellis Bercsényi gróf vezénylete alatt Szalonta és Gyula közelében forgolódnék, és néhány napja Kállót és Kisvárdát ágyuk nélkül elfoglalták volna.”²⁹

A várbeliek leveléből kiderül, hogy kikből állt a „lázadók” növekvő serege. A jobbágyok, a parasztok azok, akik: „a szabad-

ságban bizakodva és az adómentesség ígérete miatt, mint a mézre sereglenek... nagyon féltő, hogy ezrével jönnek reánk és mi ezen a helyen, ágyúk, erősség és katonai segítség nélkül gyengék és védekezésre képtelenek leszünk.”³⁰

Utasítást kértek arra nézve, hogy mit tegyenek, mert meglátásuk szerint még a legkisebb faluból is legalább öt-hat fő csatlakozik a lázadókhoz, ahol többen laknak, ott még nagyobb a császári hatalommal szembefordulók száma.

A külső segítségben reménykedő várbelieknek csalódnuk kellett. A Nigrellinek küldött négy levelet biztonság okáért jegyzőkönyvbe foglalták, ezzel is bizonyítva azt, hogy nem a megye nemessége lesz az oka annak, ha a felkelőkhöz pártolni kényszerül, hanem Nigrelli kassai generális, aki a császárhoz hűséges nemességet cserbenhagyta, szóbeli ígéreteknél több támogatásban nem részesítette.

Rákóczi tudhatta, hogy az ostrom esetleges kudarca nagyon visszavethetné a még csak csírájában lévő mozgalmat, másrészt nem állhatott szándékában az ország nemességét maga ellen hangolni, s ezzel az egész felkelést eleve kudarcra ítélni azzal, hogy a várbelieket a katonái esetleg lemészárolják, ezért seregével Nyírbátor felé elvonult.

²⁸ Borovszky: 449. p.

²⁹ Esze V. 679. p.

³⁰ Balogh I.: 11. p.

Augusztus elején a hajdúk csatlakoztak a felkelőkhöz, s miután Kállóban a németek megadták magukat, az őrség java része is a felkelők oldalára állt. Augusztus 5-én Szegeden egy Globitz nevű császári tiszt azt írta, hogy: „Rákóczi, mint most Szolnokról értesülök, embereinek egy részét Kisváradra küldte. Vajon ezek jobban tartják-e magukat, mint a németek Kállóban?”³¹ Újabb összetűzésre, ostromra azonban nem került sor, mert a kisvárdai várban lévők Kálló kapitulációjának hírére megadták magukat. Bessenyei Zsigmond, egykori kisvárdai várkapitány augusztus 1-jén így írt sógorának, Kőrössy Györgynek Istványból: „Kállót az fejedelem megvötte. Úgy van mai napon tudunkra, hogy Kisvárad is submitálta (alárendelte, megadta) magát...”³² A levél feladója tehát úgy tudta, hogy a kisvárdai vár védői is alárendelték magukat és az erősséget Rákóczinak. Ez ténylegesen augusztus 5-én és 6-án történt meg, amikor „Szabolcs megye nemessége, mely a kisvárdai várba zárkózott, már kibontott zászlókkal megjött Diószegre”, vagyis csatlakozott az éppen ott állomásozó Rákóczihoz.³³

A fejedelem még háromszor kereste fel Kisvárdát, s itt tartotta utolsó hadi seregszemléjét is. Emlékét nemcsak utca, hanem szakképző intézmény is őrzi, melyhez regionális középiskolai történelmi vetélkedő társul. Búza Barna mellszobrát a fejedelem születésnapján városi ünnepség keretében megkoszorúzzuk, míg a középkori vár falán Győrfi Sándor emléktáblájánál emlékezünk a Rákóczi Szövetség helyi csoportjával minden nyáron erre az első seregszemlére, emlékezve és emlékeztetve, hogy itt teremtődött meg a Rákóczi által megálmódott nemzeti közmegegyezés.

³¹ Esze V.: 657. p.

³² L. G.: Az „ármás kapitány”: Bessenyei Zsigmond. In: Vasárnapi Újság, 1889. 23. sz. 382. p.

³³ Emlékiratok: 314. p.

Resume

Szivák Gábor presented the events in Kisvárda in the summer of 1703. After a historical and geographical indications he informed about the conversion the city to the county seat. Although in the XVII. century there was in session county nobility, when Thököly gone down, kept the castle themselves not only as a fortress, but as a point guard of their treasures too. At the beginning of the Rákóczi rebellion, nobility had a negative attitude - they considered it for Kuruc-peasant revolt.

After the victory in Tisabeč they welcomed Rákóczi otherwise. Aristocracy hidden in the Kisvárda castle acutely corresponded with the commander Nigrelli, who was settled in Košice and asked him for help. Lecturer explained how Francis II. Rákóczi for one month obtained aristocracy in the county Sabolč on his side - today we would call it „public (general) agreement“. In the process are emphasized three facts: 1. Viennese military command was unable to defend County Council, 2. Rákóczi in his statement (naménsky pátens) guaranteed their professional rights, 3. finally - the creation (birth) Kuruc army, which had the first parade beneath of the castle wall in Kisvárda at 22. July 1703.